

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΟΥ ΔΕΡΚΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑΛΕΙΤΟΥΡΓΑ

Δὲν χρειάζεται ἀπόδειξιν, ὅτι ἀποτελεῖ βαθεῖαν πίστιν τοῦ λαοῦ, ὅτι ἡ τακτικὴ καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τέλει μνημοσύων συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων οἰκείων. Ἡ δὲ συνήθεια εἶναι ἀρχαιοτάτη, τελομένη διὰ τῆς χρήσεως τῶν κολλύβων. Βεβαίως, κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων, ἡ ζωὴ συνεχίζεται πέραν τοῦ τάφου. Καὶ αἱ καθιερωμένοι τελεταί, αἱ προσφοραί, αἱ θυσίαι κλπ. τῶν συγγενῶν καὶ φίλων σκοποῦν ἔχουν νὰ προσπορίσουν εἰς τοὺς νεκροὺς τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἀφοῦ οὗτοι «τρέφονται ταῖς χοαῖς». Κατὰ τὰ παραδιδόμενα, ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ τελοῦν οἱ πιστοὶ τὰ ἐπὶ τῶν τάφων νενομισμένα, καίτοι ἡ δογματικὴ διδασκαλία αὐτῆς δὲν

δέχεται καθάρσιν τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον διὰ τῶν τοιούτων τελετῶν.

Ἡ χρῆσις τῶν κολλύβων εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῶν παλαιῶν χρόνων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας Νικηφόρου τοῦ Καλλιῆτου καὶ ἄλλων καὶ ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ὡς ἐμπνευσθεῖσα ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἔκτοτε δὲ διατηρουμένη ἐν ἰσχύϊ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ὁ τυρφερός σύνδεσμος τῶν ἐπιζώντων πρὸς τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν καὶ σχετιζομένη πρὸς ποικίλα ἔθιμα κατὰ τόπους, δι' ὧν ἐκφράζεται ὁ σύνδεσμος οὗτος. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἡ χρῆσις τῶν κολλύβων καὶ ἡ τέλεισις μνημοσύων ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, παρανοηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν, προσέκλεισε τὸ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ 1754 κίνημα τῶν Κολλυβάδων, εὐρῶς ἐξαπλωθέν.

Τελεταί πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν παραγγέλλονται ὑπὸ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων, ἵνα τελοῦνται ἐν λαοῖς. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων τονίζεται ἀπὸ

Ἰωάννου Πολίτου, τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν, Λαογραφικὰ Σημειώματα, τόμ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1931, σελ. 349 κέξ. — Κωνσταντῆ Βλαχάκου, Ἡ κερσεύσις τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Βόλος 1903, σελ. 106. — Π. Β. Περτῆ, Ἐπιμνηστικὰ καὶ κτήματα Κολλυβάδων καὶ οἱ δύο Ἀλέξανδροι, περ. «Ἀκτινισμοῦ» Σ' (1943), σελ. 99-110. — Μ. Μ. Παπαϊωάννου, Ἡ θρησκευτικότης τοῦ Παπαδιαμάντη, Ἀθήνα, 1948, σελ. 11 κέξ. — Μ. Γεδεών, Ἄθως..., σελ. 152-156 κλπ.

1. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ καλὸν εἶναι νὰ σημειωθῇ ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ μέγα θέμα βιβλιογραφία. Φ. Κοσκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρῶν ἔθιμα, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζ. Σπουδῶν», τόμ. ΙΣ' (1940), σελ. 183-56. — Γ. Κ. Σπυριδάκης, Τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν ἔθιμα τῶν βυζαντινῶν ἐκ τῶν ἀγιολογικῶν πηρῶν «Ἐπετηρὶς Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν», τόμ. Κ' (1950), σελ. 166-171. — Μ. Δ. Χαμουδοπούλου, Μελέτη περὶ τῶν ἐπὶ νεκροῖς μνημοσύων, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Β' (1884-85), σελ. 698-702, 717-725. — Ἀρχιμ. Γεωργίου Φοροεπιπέτου, Ἀνάλεκτα ἐκ τῶν πατριαρχικῶν κειμένων, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Κ' (1900), σελ. 77-80. — Μ. Π. Γεδεών, Μνημοσύων τελεταί, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. ΚΑ' (1904), σελ. 223-22. — Ἀρχιμ. Γεωργίου Τρινοῦ, εἰς τὰ Μητροπ. Τόμτος - Μεγαλόπλεως, Περὶ Μνημοσύων, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἔτ. Ζ' (1901), σελ. 55 κέξ. — Νεκταρίου Κεφαλά, Μελέτη περὶ τῆς βασιλείας τῆς ψυχῆς καὶ περὶ ἱερῶν μνημοσύων, ἐν Ἀθήναις 1901.

ἰδίᾳ παράδοσις διεφυλάχθη ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς καθαρᾶς ἐλληνικότητος.

Ἄλλ' ἔταν ὀμιλῶμεν περὶ «ἐλληνικότητος», συνήθως ἐπιτρεαζόμεθα ἐκ τῆς ἀποπεπυμένης ὀψεως αὐτῆς, ἣν ἰδεάζεται ὁ δυτικὸς Ἀνθρωπισμὸς, ἐνῶ ἡ πραγματικὴ ἐλληνικότης εἶναι τι τὸ θερμὸν καὶ ἀνατολικόν. Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε μάλλον ἀσιατικὴ καὶ ἀνατολικὴ ἢ εὐρωπαϊκὴ. Τὰ ἀγάλματα αὐτῆς ἐθάπτοντο διὰ ζωηρῶν καὶ θερμῶν χρωμάτων καὶ δὲν εἶχον σχέτιν πρὸς τὴν ψυχρὰν καὶ ἀφηρημένην ἐντύπωσιν, ἣν σχηματίζει περὶ αὐτῶν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος. Ὁ Πλάτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι σοφοὶ αὐτῆς εἶχον τραπῆ πνευματικῶς ἐν τῇ ἀσιατικῇ καὶ ἀφρικανικῇ χώρῳ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας δὲν ἐπεξέτεινεν ἐκεῖσε τὴν ἐλληνικὴν ἐπικράτειαν εἰ μὴ ὑπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς φυσικῆς ὁμοιογενείας. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα διαμορφώσαν ἤδη τὴν ὕψιστην καὶ πλήρη ἐκπροσώπησιν ὄλων τῶν κοινῶν πολιτιστικῶν δεδομένων τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ἐχάρτισεν εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῆς τοὺς τελείους τύπους ἀνὰ πάσας τὰς πλευρὰς τῆς ἀνωτέρας ζωῆς.

Ἡ ἐλληνικότης τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, ὡς ἀπτοποιεῖται καὶ καθίσταται αἰσθητὴ ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ λόγου, τῆς λατρείας καὶ τῆς ἐκκλησια-

στικῆς τέχνης, ἐμφανίζει ἰδεώδη ἀκεραιότητα καὶ ὁμοιογένειαν. Ὁ πνευματικὸς πραγματισμὸς τῆς παραδόσεως ταύτης — ἡ ἀνάμιξις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς μορφῆς, τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ τοῦ ἐγκοσμίου — ἀποτελεῖ διὰ πάντα κατέχοντα καταλλήλους κεραίας ὅπως ἀντιληφθῇ τοῦτο, διαρκῶς ζῶσαν ἐλην τὴν ἐλληνικὴν παρουσίαν.

Ὁ τύπος, ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ, δὲν εἶναι ἕθεν εἰ μὴ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν οὐσίαν. Καὶ ἡ μύησις εἰς αὐτὸν εἶναι μύησις εἰς τὸ βαθὺ νόημα καὶ βίωμα τοῦ ἐλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἰδιαιτέρως ἄμεσον ἀκτινοβολίαν ἐξασκοῦν πρὸς πᾶσαν ἀβολὸν ψυχὴν καὶ συνιστῶσι κήρυγμα τῆς Ὀρθοδοξίας αἰώνιως νέον, ἡ ἱερὰ ἀρχιτεκτονικὴ, ζωγραφικὴ καὶ μουσικὴ αὐτῆς. Διὰ τῶν συγκεκριμένων καὶ ὀλικῶν τούτων ἐκφάνσεων αὐτῆς μεταγγίζεται ἀπ' εὐθείας ἡ ὀρθόδοξος πνευματικότης. Αἱ τρεῖς αὗται τέχναι, κατ' ἰδίαν καὶ ἀπὸ κοινού, διὰ τῶν ἰδίων μέσων ἐκάστη, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ πνεύματι, ὑπομνηματίζουσι τὸ «μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον», τὸ μυστήριον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ζωῆς, ἕπερ οἰκειούμεθα ἐν τῇ λατρείᾳ.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

τοῦ Δ' αἰῶνος ἢ πεποίθησις, ὅτι αἱ ψυχαὶ ὠφελοῦνται διὰ τῶν μνημόσυνων. Οὕτως ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος λέγει, ὅτι ὑπάρχει ἡ πίστις, ὅτι ἔχουν μεγίστην ὠφέλειαν αἱ ψυχαί, χάριν τῶν ὁποίων γίνονται αἱ δεήσεις¹.

Τὰ μνημόσυνα, μνημαὶ ἢ μνηταῖα² καλούμενα ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἐτελοῦντο κατὰ τὴν τρίτην, ἐνάτην, τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ἢ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐνός ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου, γνωστά ὡς τριτά, ἐνάτα, τεσσαρακοστά, ἐνιαύσιαι, τὰ κοινότερον σήμερον τριήμερα, νιάμερα (νιάτα), σαράντα, χρόνια ὑπὸ τοῦ λαοῦ λεγόμενα. Ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἀναφέρεται, ὅτι ἐτελοῦντο μνημόσυνον λειτουργία ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς συνεχῶς καθ' ἑκάστην³. Συνεχεῖς λειτουργίαι ἀναφέρεται καὶ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὅτι ἠκολούθησαν τὸν θάνατον ἀγίου ἀνδρὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα συναπτὰς ἡμέρας⁴.

Φαίνεται, ὅτι εἰς τὰς συνήθειαις ταύταις τὰς παλαιὰς πρέπει νὰ ἀναχθῆ ἡ μεταγενεστέρη συνήθεια τῶν χριστιανῶν νὰ τελοῦν σαραντάρια, ἥτοι λειτουργίας μνημόσυνους ἐπὶ τεσσαράκοντα συναπτὰς ἡμέρας, τὰ κοινότερον καὶ πανελληνίως γνωστά σαρανταλεῖτουργα⁵.

Ἡ τέλεσις ὁμαδικῶν μνημόσυνων βεβαίως ἔχει ἐπικρατήσει τὰ Ψυχασάββατα, ἀφιερωμένα ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ σαρανταλεῖτουργα εἶναι παλαιωτάτη συνήθεια, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον διατηρεῖται διὰ τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐν Ἑλλασίᾳ καὶ ἐν ἔθνος ὑπηρεσία τοῦ πρῶτου Μιχαήλ Ἀλέξανδρου Δεσφ. Γρηγορίου⁶, κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς αὐτῆς προσημεσίωσιν, γεγραμμένον τὸ ἔτος 1803.

Καίτοι οἱ στίχοι οὗτοι δὲν διακρίνονται διὰ τὸ ποιητικὸν βάθος καὶ τὴν μετρικὴν, τὴν σύνθεσιν, τὰς εἰκόνας καὶ τὰς ἰδέας, δὲν παύουν ἐν τούτοις νὰ ἀποπνέουν τὸ ὀρθοσκετικὸν ἀρώμα μιᾶς ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ψυχῆς. Τρυφερά ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Θεόν, ποιικιλία ἐπιθέτων διὰ τὰς θείας ιδιότητας αὐτοῦ, βαθὺς σεβασμὸς καὶ ὕφος κισσίας εἶναι τὰ μάγια τῆς ποιητικῆς τοῦ τέγνης. Δι' αὐτῶν διατυπώνει τὰς παρακλήσεις ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας τῶν ζώντων, ἀλλὰ καὶ τὰς δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κοιμημένων, πρὸς τοὺς ὁποίους στρέφει τὸν λόγον μὲ ἰδιαιτέραν συμπάθειαν.

Εἰς τοὺς ζώντας ἀφιερῶ ὁ στιχοποιὸς 52 ἐν ὅλῳ στίχους καὶ ἰσαριθμούς εἰς τοὺς νεκρούς. Οἱ στίχοι εἶναι ἐλευθεροὶ τροχαῖοι μετὰ ἰάμβων εἰς τὸ β' ἡμιστίχιον. Κάθε στίχος περιλαμβάνει συνήθως 14-15 συλλαβὰς μετὰ τομῆς εἰς τὸν τέταρτον πόδα, οὕτως ὥστε ν' ἀπαρτίζωνται 3 1/2 ἢ 4 τροχαῖοι+3 1/2-4 τροχ.

Ἡ τέλεσις τεσσαρακονταλειτούργων, οὐχὶ ἀγνωστος σήμερον, κατὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων μάλιστα, παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ καὶ δὴ τῆς Πελοποννήσου, εἰς σχετικὴν ἀκμὴν διατηρεῖτο κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 112 χειρόγραφον κώδικα, ΙΘ' αἰῶνος, τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Σχολῆς Δημητσάνης⁷, ἐν φφ 158α-159β περιέχονται «Στίχοι ψαλλόμενοι ἐν τῇ μνημονεύσει τῶν ὀνομάτων ζώντων τε καὶ τεθνεώτων, γινόμενου τεσσαρακονταλειτούργου κοινοῦ τοιοῦτοτρόπως». Ἀρχοῦνται μὲν ἐνδοθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος ψάλλοντες στίχοι ἐκ τῶν ἱερέων καὶ διάκονοι, ἐξ ἑξῆς ψάλλουσιν οἱ δύο χοροὶ ἐξωθεν τοῦ βήματος στίχοις». Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀφελῶν στίχων πολλὰ διδάσκαλόμεθα. Εἶναι πνευματικὰ προῖκα ἀνδρῶν ἀνηγόντας εἰς τὴν ἱστορίαν, διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας τοῦ πρῶτου Μιχαήλ Ἀλέξανδρου Δεσφ. Γρηγορίου⁸, κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς αὐτῆς προσημεσίωσιν, γεγραμμένον τὸ ἔτος 1803.

Καίτοι οἱ στίχοι οὗτοι δὲν διακρίνονται διὰ τὸ ποιητικὸν βάθος καὶ τὴν μετρικὴν, τὴν σύνθεσιν, τὰς εἰκόνας καὶ τὰς ἰδέας, δὲν παύουν ἐν τούτοις νὰ ἀποπνέουν τὸ ὀρθοσκετικὸν ἀρώμα μιᾶς ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ψυχῆς. Τρυφερά ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Θεόν, ποιικιλία ἐπιθέτων διὰ τὰς θείας ιδιότητας αὐτοῦ, βαθὺς σεβασμὸς καὶ ὕφος κισσίας εἶναι τὰ μάγια τῆς ποιητικῆς τοῦ τέγνης. Δι' αὐτῶν διατυπώνει τὰς παρακλήσεις ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας τῶν ζώντων, ἀλλὰ καὶ τὰς δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κοιμημένων, πρὸς τοὺς ὁποίους στρέφει τὸν λόγον μὲ ἰδιαιτέραν συμπάθειαν.

Εἰς τοὺς ζώντας ἀφιερῶ ὁ στιχοποιὸς 52 ἐν ὅλῳ στίχους καὶ ἰσαριθμούς εἰς τοὺς νεκρούς. Οἱ στίχοι εἶναι ἐλευθεροὶ τροχαῖοι μετὰ ἰάμβων εἰς τὸ β' ἡμιστίχιον. Κάθε στίχος περιλαμβάνει συνήθως 14-15 συλλαβὰς μετὰ τομῆς εἰς τὸν τέταρτον πόδα, οὕτως ὥστε ν' ἀπαρτίζωνται 3 1/2 ἢ 4 τροχαῖοι+3 1/2-4 τροχ.

1. Στ. Σκοπετέα, Ἐγγραφα ἰδιωτικὰ ἐκ Μάνης τῶν ἐτῶν 1547-1830, «Ἐπετρίεις τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλλ. Δικαίου» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 3 (1950), σελ. 81, ἔγγρ. XXXI, στ. 11, σελ. 86, ἔγγρ. XXX στ. 26-30, σελ. 87, ἔγγρ. XXXI, στ. 8-15.

1. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδικῶν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Σχολῆς Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1952 [54], σελ. 72-73.

2. Στ. Ν. Θεομυσιόπουλου, Ὁ μέγας Δέσφ. Γρηγορίου (1801-1821), «Δελτίον Ἱστορ. Ἐθνολογ. Ἐταιρείας», τόμ. Α', 1928-29 (νέα σειρά), τ. β' σελ. σελ. 52 κέξ.

1. Migne, Πατρολογία Ἑλληνική, τόμ. 33, 1116B. Πρβλ. Νεκταρίου Κεφαλαῖ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 113 κέξ.

2. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 62.

3. Γ. Σπυριδάκης, Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις Ἑλλ. στ. Ἀθήναι 1939, σελ. 32-33. — Τοῦ αὐτοῦ, τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 169.

4. Νέον Ἑλλάγιον, σελ. 288 α.

5. Γ. Σπυριδάκης, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 167. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα, σελ. 32-35. — Ν. Γ. Πολιτίου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 347.

6. Ὁ γνωστός καὶ δημοφιλὴς συγγραφεὺς Ἀγάπιος ὁ Λάνδος μεταδίδει τὴν πίστιν του, ὅτι τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐν προκειμένῳ εἶναι, νὰ τελῆται ἡ μνημόσυνος λειτουργία κεχωρισμένως κατ' ἄτομον, διότι ἡ ὁμαδικὴ μνημόσυνος ἐπ' ἀμοιβῆ ἀγεῖ τὰ τελούντα τὰ συλλειτουργία ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα εἰς πλεονεξίαν. Ἀγαπίου μοναχοῦ Κρητός, Γεωπονικόν, ἔκδοσις 6η, Βενετία 1884, σελ. 134.

εις δεκατετρασύλλαβον ἢ δεκαπεντασύλλαβον στίχον, τὸν ὅποιον συμπληρῶνουν 7-8 εἰσέτι συλλαβαὶ ἀποτελοῦσαι τετραποδίαν ἰαμβικὴν, ἔστιν ὅτε καὶ τροχαϊκῆν.

Κάθε μακρόσυρτος τοιοῦτος στίχος περιέχει αὐτοτελὲς νόημα καὶ εἶναι κατάλληλος νὰ ψαλῆ εἴτε ὑπὸ τοῦ ἱερέως, εἴτε ὑπὸ τῶν ἀντιφωνούντων πρὸς αὐτὸν ψαλτῶν. Ὑπὸ τοιαύτην ἀποστολὴν καὶ διὰ τοιαύτην προσωρισμένους χρῆσιν ὁ στίχος συναντᾷ πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν κατασκευὴν του καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄρτιος τεχνικῶς ἢ νὰ περιέχῃ ὑψηλὰς ἰδέας. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι σπάνια περιπτώσεις, ποῦ στίχοι τινὲς ἀποβαίνουν ἀληθινὰ ἀποφθίγματα, κατὰλληλα πρὸς ἀπομνημόνευσιν.

Φανερὸν ἐκ τῶν λεγομένων εἰς τὸ ποίημα εἶναι, ὅτι καθ' ὃν χρόνον λαμβάνει χώραν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ποιήματος οἱ συνήθως συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς προσκομίζουσι, μνημονεύοντες τὰ ὀνόματα πολλὰς ἀτελείωτα ἐκ τῶν εἰδικῶν κατ' οἰκογενείας καταστίχων. Ἡ προκειμένη δημοσίευσίς φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐμμετρον ἐκδήλωσιν θρησκευοῦσης ψυχῆς, δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ—ὡς δυνατὸν καὶ νὰ ἐχρησιμεύσῃ ἄλλοτε πρὸς λύσιν λειτουργικοῦ προβλήματος κατὰ τὸ ἀκαταλύπτου χρόνικόν διάστημα, ποῦ δημιουργεῖται διὰ τοὺς ἐκκλησιαζομένους, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀποστολήσῃ μετ' τὴν μνημόνευσιν τῶν πολλῶν ὀνομάτων ἀπὸ τῶν μεριδοχάρτια, δίπτυχα, τρίπτυχα κλπ. Ἐστὶ καὶ ὁ προσεγγόμενος δέσπται καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ζώωντων καὶ νεκρῶν καὶ τὴν συλλειτουργίαν πραγματοποιεῖ κανονικῶς. Ἰσως ὁ ἀσπίδος Δέρκιον Γρηγόριος ἔχτι ἀνάλογον νὰ ἴθελῃσε νὰ ἐπιτύχῃ.

Ἴδωμεν τὸ ποίημα:

Ἦχος πλ. β'. Ἐν τῇ τῶν ζώωντων μνημονεύσει.

Εἰσάκουσον, δέσποτα, ἡμῶν δεομένων σου, ὡς φῶσει πολυέλεος.

Ἄφες, ἄφες, δέσποτα, περὶ ὧν ποιούμεθα τὴν μνήμην ἤδη, ἅγιε.

Σκέπασον τοὺς δούλους σου ἐν σκέπῃ τῶν πτερόγων σου, οὓς ἤδη σοὶ προσάγομεν.

Μνήσθητι, φιλόθροπε, τῆς ἀσθενείας, ἅγιε, ἡμῶν δεομένων σου.

5 Συγγνώμην καὶ ἄφεισιν παράσχου, φιλόθροπε, τοῖς ἐπταικόσι δούλοις σου.

Δώρησαι τοῖς δούλοις σου ἄφεισιν, φιλόθροπε, ὑπὲρ ὧν δεόμεθα.

Ἐλέους ἀξίωσον οὓς πίστει μνημονεόμεν, ὡς μόνος πολυέλεος.

Πεως, φιλόθροπε, γενοῦ ἡμῖν τοῖς πταισασιν, ὡς μόνος ἀναμάρτητος.

Εἰ γὰρ καὶ ἡμάρτομεν, τῆς σῆς δὲ οὐκ ἀπέστημεν εὐσπλαγγίας, ἅγιε.

10 Πρόδηλα καὶ κρόφια συγχώρησον, δέσποτα, ἡμαρτηκόσι δούλοις σου.

Δι' οὗ πάντες ἐλπίζομεν ἑλέους, φιλόθροπε, τὴν ἄφεισιν δώρησαι.

Βοηθὸς γενόμενος ἡμῖν αὐτεπάγγελτος τοῖς πεπονθόσι δούλοις σου.

Δέξαι οὖν, φιλόθροπε, δεήσεις τῶν δούλων σου, ὧν σοὶ ἐξαιτούμεθα.

Κάμφθητι, φιλόθροπε, τοῖς πάσχουσι δούλοις σου, ἐκθύμως προσιοῦσί σοι.

15 Ἀντίστηθι, δέσποτα, καὶ καταπολέμησον ἡμῶν τοὺς πολεμήτορας.

Οἴδαμεν, φιλόθροπε, ἐλέους σου τὴν ἄβυσσον, ἐν οἷς περ ἠρομήσαμεν.

Μακρόθυμε, φιλόθροπε, ἴλαθι τοῖς δούλοις σου, ἀεὶ σε παροργίζουσι.

Οὓς περ ἐξηγόρασας ἰδίῳ σου αἵματι συγχώρησον, ὡς εὐσπλαγγνος.

Μὴ στήσης, φιλόθροπε, ἐν βίῳ ἡ ἡμάρτομεν ἐν κρίσει τῆ δικαίᾳ σου.

20 Ἐκ πάσης περιστάσεως τοὺς δεσφους σου λύτρωσαι, ὧν ἤδη ἐξαιτούμεθα.

Φροήρησον, ὡς εὐσπλαγγνος, τῇ κραταίᾳ ἐνάμει σου, ὑπὲρ ὧν δεόμεθα.

Τείχισον ἁγίους σου ἀγγέλοις τοὺς δούλους σου, ὑπὲρ ὧν πρεσβεδομεν.

Σοῦ, σῶτερ, δεόμεθα, ἴλαθι τοῖς δούλοις σου, ὧν σοὶ ἐπλημμέλησαν.

Ὁδήγησόν με, ἅγιε, ἐν τρίβῳ μαρτυρίου σου, παγέντα εἰς τὸν φόβον σου.

25 Βοήθησόν μοι, ἅγιε, ἀεὶ καὶ σωθήσομαι, ἐν οἷς δικαιοθήσομαι.

Ἐδέλιπον, ἅγιε, οἱ ὀφθαλμοί μου, λέγοντες, ὡς ποτε παρακαλέσεις με.

Γεθέτω, φιλόθροπε, ἡ χεὶρ σου τοῦ σώσαι με εἰς ἅπαντα τὸν βίον μου.

Ἡρόσχες ἡμῖν, ἅγιε, ἐν εὐμενείᾳ πάντοτε ἀθλῶς κινδυνεύουσι.

Συγγνώμην καὶ ἄφεισιν τοῖς ἐπὶ σὲ ἐλπίζουσι παράσχου, ὡς φιλόθροπος.

30 Ἐν γνώσει ἡ ἐξήμαρτον καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, ἅγιε, συγχώρησον τοῖς δούλοις σου.

ἴλαθι τοῖς δούλοις σου, ὧν σοὶ ἐπλημμέλησαν, ὡς μόνος πολνεὐσπλαγγνος.

Φεῖσαι, φεῖσαι, δέσποτα, ὧν περ ἐπλημμέλησαν, ὡς φῶσει πολυέλεος.

Παῦσον τὰ φρονήματα κακοδοξόντων, ἅγιε, ἐφ' ἡμᾶς τοὺς δούλους σου.

Κύριε ἐλέησον, δέσποτα συγχώρησον τοὺς ἐπταικότας δούλους σου.

35 Ἀξίωσον, δέσποτα, ἀφέσεως τοὺς δούλους σου, ὑπὲρ ὧν δεόμεθα.

Ἐπάκουσον, εὐσπλαγγνε, ἡμῶν δεομένων σου, ὡς φῶσει πολυέλεος.

Οὓς ἤδη μνημονεόμεν ἀξίωσον, δέσποτα, τυχεῖν τῆς βασιλείας σου.

Πρόσδεξαι τοὺς δούλους σου, ὑπὲρ ὧν δεόμεθα, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Μακρόθυμε, φιλόθροπε, ἴλαθι τοῖς δούλοις σου, οὓς ἤδη σοὶ προσφέρομεν.

40 Πάσας διασκέδασον βουλὰς πολεμήτορος ἀφ' ἡμῶν τῶν δούλων σου.

Κοίμησον τὸν τάραχον τῶν πολεμίων, ἅγιε, εἰς ὃν διεπεπτώκαμεν.

'Εξ ὕψους ἁγίου σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης σου
 πρόσχες ἡμῖν, ἅγιε.
 'Ασφάλισον, δέσποτα, ἡμῶν τὰ διαβήματα, ἐν
 τριβῶ μαρτυροῦ σου.
 'Επὶ πάντας, ἅγιε, ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου, ὡς ἐλεί-
 μων, δόξασαι.
 45 Μνήσθητι, φιλόνηρωπε, τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
 σου καλλιεργούντων δούλων σου.
 Κατάπεμψον, ἅγιε, τὰ πλήθη τοῦ ἐλέους σου
 εἰς τὴν κληρονομίαν σου.
 'Επίβλεψον, ἅγιε, ἐξ ὕψους ἁγίου σου ἐφ' ἡμᾶς
 τοὺς δούλους σου.
 Σοὶ μόνῳ ἡμάρομεν, ἀλλὰ καὶ σοὶ λατρεῖομεν
 οἱ δούλοι σου, φιλόνηρωπε.
 Πρὸς ἕτερον οὐκ οἶδαμεν τὰς χεῖρας, φιλό-
 ἠρωπε, Θεὸν διανατινεσθαι.
 50 'Επάκουσον, ἅγιε, ἡμῶν δεομένων σου ἐξ οὐρα-
 νοῦ ἁγίου σου.
 'Αξίωσον, δέσποτα, τυχεῖν τῆς βασιλείας σου
 τοὺς πόθῳ ἀνυμνοῦντάς σε.
 Παντοκράτορ ἔφιστε, φροῦρησον, συνέτισον τοὺς
 πίστει ἀνυμνοῦντάς σε.
 'Εν τῇ τῶν κεκοιμημένων μνημονεύσει
 'Επάκουσον, δέσποτα, ἡμῶν δεομένων σου, ὡς
 φύσει πολυέλεος.
 Κύριε ἐλέησον, δέσποτα, ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς
 τῶν δούλων σου.
 'Αἴες, αἴες, δέσποτα, συγχώρησόν μοι δόξασαι οὐδ'
 προσελάβον δούλους σου.
 Κατάταξον, ἅγιε, τὰ πνεύματα τῶν δούλων σου
 ἐν χώρᾳ τῶν δικαίων σου.
 5 'Εν τόπῳ ἀνέσεως σκήνωσον, φιλόνηρωπε, τοὺς
 κοιμηθέντας δούλους σου.
 Μνημόνευσον, ἅγιε, οὐδ' προσελάβον δούλους σου
 ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
 Οὐδ' ἤδη μνημονεῖομεν ἀξίωσον, δέσποτα, τυ-
 χεῖν τῆς βασιλείας σου.
 'Αρεσιν, φιλόνηρωπε, παράσχον τοῖς δούλοις σου,
 ὧν ἤδη ἐξαυτοῦμεθα.
 'Εν σκηναῖς δικαίων σου τὰς ψυχὰς τῶν δούλων
 σου κατάταξον, φιλόνηρωπε.
 10 'Αξίωσον, δέσποτα, τυχεῖν ἀναψέξωσ τοὺς κοι-
 μηθέντας δούλους σου.
 'Πλάσθητι, εὐσπλαγγχε, τοῖς μεταστᾶσι δούλοις
 σου εἰς ἅπερ ἐπλημμέλησαν.
 'Ανάπαυσον, ἅγιε, ψυχὰς ἁς μετέστησας ἐν χώρᾳ
 τῶν δικαίων σου.
 'Υπὲρ ὧν προσάγομεν τὰς λατρείας, ἅγιε, δώ-
 ρησαι ἀνάπαυσιν.
 Μνήσθητι, φιλόνηρωπε, ὑπὲρ ὧν ποιούμεθα τὴν
 μνήμην ἤδη, ἅγιε.
 15 Πρόσδεξαι τοὺς δούλους σου, ὑπὲρ ὧν δεόμεθα,
 ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
 'Οπου τοῦ προσώπου σου τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον
 κατάταξον τοὺς δούλους σου.
 Κύριε, ἐλέησον, δέσποτα, συγχώρησον οὐδ' προσ-
 ελάβον δούλους σου.

Δέσποτα φιλόνηρωπε, τοῖς μεταστᾶσι δούλοις σου
 παράσχον τὴν συγχώρησιν.
 'Απάλλαξον, δέσποτα, παντοίας κακώσεως οὐδ'
 προσελάβον δούλους σου.
 20 'Ανάπαυσον, δέσποτα, ψυχὰς ἁς μετέστησας τῶν
 κοιμηθέντων δούλων σου.
 'Αρεσιν, φιλόνηρωπε, παράσχον τοῖς δούλοις σου,
 ὧν ἤδη ἐξαυτοῦμεθα.
 'Απερ ἐπλημμέλησαν ἐν βίῳ καὶ ἡμαρτον συγ-
 χώρησον τοῖς δούλοις σου.
 Οὐδεὶς γὰρ ἀναμάρτητος, εἰ μὴ σὺ ὁ δυνάμενος
 δοῦναι τὴν ἀνάπαυσιν.
 25 'Επάκουσον, δέσποτα, ἡμῶν δεομένων σου, ὡς
 φύσει πολυέλεοςπλαγγχος.
 Πρόσδεξαι, φιλόνηρωπε, οὐδ' προσελάβον δού-
 λους σου τὴν δέησιν ὡς δεκτὸν θυμίαμα.
 Μνήσθητι, φιλόνηρωπε, οὐδ' προσελάβον δούλους
 σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
 Κύριε, ἐλέησον, ὑπὲρ ὧν προσφέρομεν τὴν δέη-
 σιν, φιλόνηρωπε.
 Συγχώρησον, δέσποτα, ὑπὲρ ὧν προσάγομεν θυ-
 σίαν ἱλαστήριον.
 30 'Αξίωσον, δέσποτα, ἀνέσεως τοὺς δούλους σου,
 ὑπὲρ ὧν δεόμεθα.
 Συγχώρησον καὶ ἄρεσιν παράσχον, φιλόνηρωπε,
 τοῖς ἐπταικόσι δούλοις σου.
 'Εν ἀγαθῇ ἀκρίᾳ σου κατάταξον, δέσποτα, οὐδ'
 προσελάβον δούλους σου.
 Δικαίωσον χάριτι ψυχὰς ἁς μετέστησας, ὡς μόν-
 ος πολυέλεος.
 Ζωὴν τὴν αἰδίον τοῖς μεταστᾶσι δούλοις σου
 παράσχον, ὡς φιλόνηρωπος.
 35 Δίκαιοι εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖαι αἱ κρίσεις σου,
 ἐλέησον τοὺς δούλους σου.
 'Εκέκραξα, φιλόνηρωπε, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ μου,
 πρὸς σέ τὸν ὑπεράγαθον.
 'Εκέκραξά σοι, σῶσόν με, τῆς φωνῆς μου ἄκου-
 σον, ὡς μόνος πολυέλεος.
 'Οτι εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισαν οἱ δούλοι
 σου, παράσχον τὴν συγχώρησιν.
 'Ελλέτωσαν τοῖς δούλοις σου οἱ οὐκτιμοὶ σου,
 εὐσπλαγγχε, πρὸς σέ μεταχωρήσασι.
 40 Μνήσθητι τῶν λόγων σου, ὧν σὺ μὲ ἐπήλπισας,
 ὡς φύσει πολυέλεος.
 'Εν τόπῳ παρρησίας μου ψαλταὶ μοι ἐγένοντο
 αἱ ἐντολαὶ σου, Κύριε.
 Χρηστός εἶ, σὺ Κύριε, δίδαξον τοὺς δούλους
 σου τὰ θεῖά σου μαρτύρια.
 Αὐτὸς οὖν, φιλόνηρωπε, ἐπιθι τοῖς δούλοις σου,
 πρὸς σέ μεταχωρήσασι.
 Ζωῆς καταξίωσον ἀλήκτου σου, φιλόνηρωπε,
 τοὺς σοὶ μεταφοιτήσαντας.
 45 Σὺ οὖν, ὑπεράγαθε, κατὰ τὴν εὐσπλαγγγίαν σου,
 οἰκτιροῦν τοὺς δούλους σου.
 'Εν πλήθει, φιλόνηρωπε, τῆς σῆς ἀγαθότητος,
 μνημόνευσον τῶν δούλων σου.
 Μὴ παρίδης, εὐσπλαγγχε, δι' ἄματον ἔλεος οὐδ'
 προσελάβον δούλους σου.

Ο ΝΕΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ὁ κατὰ τὴν 29ην Ἰανουαρίου ἐκλεγείς νέος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Βενέδικτος, κατὰ κόσμον Βασίλειος Παπαδόπουλος, ἐγεννήθη τῷ 1892 ἐκ γονέων εὐσεβῶν ἐν Τεσσαεφῶ τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας, ἐνθα ἐδιδάχθη καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1906 ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα τυχῶν τῆς προστασίας καὶ τῆς χειραγωγίας τοῦ θεοῦ του Μητροπολίτου Ἐλευθερουπόλεως Ἐλευθερίου. Ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἱερατικῆς Σχολῆς τῷ 1914, διωρίσθη Γραμματεὺς εἰς τὰ Πατριαρχικὰ Γραφεῖα, ἐν οἷς μετὰ ζήλου ὑπηρετήσας ἐπὶ δίμηνον, ἐκάρη τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους μοναχός. μετονομασθεὶς εἰς Βενέδικτον, τῇ δὲ ἐπομένη ἐχειροτονήθη διάκονος. Κατὰ τὴν ἐκ τῆς Ἁγίας Πόλεως ἀπομνημόσυνον τοῦ Πατριάρχου Δαμασκίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἁγίας Συνόδου εἰς Δαμασκὸν ἠκολούθησεν αὐτοῦ καὶ ὁ διάκονος Βενέδικτος. Ἐπανελθὼν βραδύτερον εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, συνέχισεν τὰ εἰς τὰ Πατριαρχικὰ γραφεῖα καθήκοντά του, ἐκπληρῶν ἅμα καὶ καθήκοντα Ἀρχidiaκόνου τοῦ Πατριαρχείου.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1921, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐγγραφεὶς εἰς

*Ποίησον, πανάγαθε, μεθ' ἡμῶν τῶν δούλων σου
τὰ πλοῦσια ἐλέη σου.
Ἀντίθεε τὴν ἄβυσσον τῶν οὐκτιμῶν σου,
ἀγνε, τοῖς ἐπταικόσι δούλοις σου.
50 Ὅπου ἡ ἀνέκφραστος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις, κα-
τάταξον τοὺς δούλους σου.
Ἐνθα λύπη πέφηνεν, ὀδὸν καὶ κάκωσις, ἀνά-
πανσον τοὺς δούλους σου.
Δέξαι οὖν, πανάγαθε, δεήσεις τῶν δούλων σου,
δι' ὧν σε ἱκετεύομεν.*

ΤΑΣΟΣ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. κ. ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ

τὴν Νομικὴν Σχολὴν αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας ἔλαβε διπλόμα Διδάκτορος τῶν Νομικῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων εἰς τὸ ἐν Λωζάνῃ συνελθὸν Συνέδριον «Πίστεις καὶ Τάξεις». Τῷ 1929 χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος καὶ χειροβετηθεὶς ἀμέσως εἰς Ἀρχιμανδρίτην ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ὡς Ἐξάρχος τοῦ Παναγίου Τάφου, παραμεινὰς ἐνταῦθα μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1946, ὅτε, κληθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα, ὑπηρετήσεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὡς Νομικὸς Σύμβουλος αὐτῶν, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκρεμῶν Κτηματικῶν ὑποθέσεων.

Τῷ ἔτει 1950 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἐποπτεία τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, ἢ ἀπὸ τῆς Ἁγίας Πόλεως εἰς Γενεύην, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἰς τὸ ἐκεῖ συνελθὸν Συνέδριον τῶν Κηδεμονιῶν, πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς διεθνοποιήσεως τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Πατριάρχης καὶ τὰ μέλη τῆς περὶ αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐκτιμήσαντες

τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀφοσίωσιν καὶ τὰς πολυλαπλᾶς ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερον, προήγαγον τοῦτον τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1951 εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Τιβεριάδος. Ἡ χειροτονία του ἐγένετο ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως τῇ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Ὁ νέος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τυγχάνει κάτοχος εὐρείας μορφώσεως. Συνέγραψε δὲ καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ καὶ λεξικὰ πλείστα μελέτας ἐπὶ διαφόρων νομικῶν καὶ ἱστορικῶν θεμάτων.

Ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα συνείδησιν τῶν πολλῶν προβλημάτων, ἅτινα ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ Νέος Πατριάρχης κατὰ τὰς σημερινὰς δυσκόλους διὰ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων περιστάσεις, εὐχεται ὀλοφύγως εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἐνισχύῃ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν νέων του καθηκόντων.